

Latvijas vēsturē līdz šim bagātākajā trofeju izstādē ar 1046 eksponātiem, kurus nupat mēnesi varēja apskatīt un izvērtēt Jaunmoku pils Kolonnu zālē, stirnāžu sadaļa bija pārstāvēta ar 122 ragiem. Skaitis salīdzinājumā ar 2010. gada pasākumu trīskārt mazāks. Ekspertus un medniekus tas nepārsteidz, jo zināms taču, ka bargās ziemas krietni paretinājušas populāciju. Svarīgākais – kāda ir dzīvnieku ragu kvalitāte un kā pēc medību moratorija atsākt stirnu medības.

Eksperts JĀNIS BAUMANIS par Latvijas medību trofeju izstādes Jaunmokas 2015 stirnāžu trofeju kvalitāti un stirnu medībām

Teksts: ILZE PĒTERSONE

Taupām stirnas vai kropļojam populāciju

Ko no izstādes var spriest par stirnāžiem?

Secinājumu lielākā daļa mednieku tāpat zina – pēdējos gados stirnu populācija ir krietni sarukusi skaitliski un līdz ar to ir mazāk trofeju. Iemesls – 2009., 2010. gada ziema, kad lielā Latvijas daļā, sevišķi Vidzemē un Latgalē, aizgāja bojā trešdaļa, vietām puse un pat vairāk par pusi no stirnu populācijas. Plus vēl mednieki tās pasaudzē, vēloties, lai dzīvnieku skaits ātrāk atjaunotos.

Runājot par trofeju kvalitāti, nevarētu teikt, ka vērojamas kādas būtiskas izmaiņas – vienkārši trofeju iegūts mazāk. Šādi precedenti jau ir bijuši. Latvijas Valsts mežzinātnes institūtā *Silava* deviņdesmito gadu vidū veiktais pētījums, kā arī materiāls manā disertācijā diezgan skaidri un statistiski pierāda, ka, pieaugot stirnu no-

Jānis Baumanis stirnu medībās iesaka ievērot proporciju, kas nekropļo populāciju. Attēlā: J. Baumanis uzrunā medniekus Latvijas medību trofeju izstādē Jaunmokas 2015, kuru šopavas varēja apskatīt Jaunmoku pils Kolonnu zālē.

medīšanas apjomiem, palielinās arī medaļu īpatsvars. Attiecīgi – šobrīd nomedijam maz un arī mazāk ir medāloto trofeju.

Skaitļi rāda (sk. tabulu), ka pirms pieciem gadiem trofeju izstādē bija 319 stirnāžu trofejas, tas atspoguļoja populācijas tādus kā zelta laikus. Toreiz parādījās jaunais Latvijas rekords no Liepājas, par trofeju iegūstot 201 punktu. Šogad spēcīgākā trofeja, kas saņēma 182 punktus, nāca no Centrālvidzemes, Madonas, savukārt trešā spēcīgākā – no Ziemeļvidzemes, kas norāda, ka ne jau tikai Dienvidkurzeme un Zemgale var lepoties ar labiem stirnāžiem. Kopumā ar trofejām pietiekami labi bija pārstāvēta visa Latvija.

Staltbriežu trofejas parasti atklāj arī medību kļūdas. Vai līdzīgi ir ar stirnāžu ragiem?

Stirnāžu trofeju stends neizcēlās ar skaitu, taču to kvalitāti eksperts J. Baumanis vērtē atzinīgi.

Stirnāži nemedī biežāk nekā staltbriedi, un mednieki spēj paši izvērtēt, kas velk vai nevelk uz medaļu, un švakos neved. Tāpēc par medību kļūdām šeit nevar tik daudz spriest, tiesa gan, līdz izstādei nonākuši arī labi, bet vēl ļoti jauni dzīvnieki.

Ekspertiem vairāk nācās saskarties ar trofeju pirmapstrādes kļūdām, kuru dēļ nācās pazemināt to novērtējumu. Tik daudz tiek stāstīts un rakstīts, ka stirnāžiem vēlams nezāgēt galvaskausu, tad trofeja iegūs vairāk punktu. Vai nu tā ir muļķība vai slinkums galvaskausu vārt un apstrādāt, taču mednieki joprojām ved uz izstādi ragus ar knapi atstātu pieres kauliņu un pēc tam brīnās, ka smukiem ragiem mazāk punktu vai nedabū medaļas. Tā nav trofejas, bet apstrādes vaina.

Populācija vairākus gadus tika saudzēta jau iepriekš pieminēto iemeslu dēļ, tagad mednieki runā, ka varētu atsākt stirnu medības. Kādi būtu ieteikumi stirnāžu medību sezonai?

Ko varu medniekiem ieteikt – stirnāžu medību sezonas sākumā Jāņu bukam skatīties jaunus, gadu vecos stirnāžus, varbūt vēl ar spalvainiem ragiem, kas īsāki par ausu garumu. Censties nomedīt šādus, nevis par katru cenu iegūt ar trim žuburiem vai tādus, kas izskatās pēc trofejnieka. Jāatceras, ka visu stirnāžu limitu nedrīkst izmantot, medijot tikai trofeju dzīvniekus. Tas pats, kas ar staltbriežiem, – jāmedī jaunie un nekvalitatīvie dzīvnieki, bet labie, kvalitatīvie – apmēram trešdaļa no limita.

Vēl viens būtisks princips – nedrīkst medīt tikai stirnāžus un kazas nemaz. Sašķobīta, nepareiza stirnu populācijas dzimumstruktūra arī ietekmē stirnāžu trofeju kvalitāti.

Dažos kolektīvos esmu dzirdējuši spriežam, ka pēc vairāku gadu ilgas stirnu nemedīšanas pat esot grūti to atsākt.

Ja stirnas īpašus postījumus nenodara, neviens nav spiests medīt. Netiek pārņemts, ja taupa dzīvniekus, bet taupīšana nevar izpausties tā, ka stirnāžus medijam, cik limits ļauj, bet pret stirnām un kazlēniem kļūstam žēlīgi un tos medijam mazāk. To sauc nevis par taupīšanu, bet populācijas kropļošanu. Šādā veidā mednieki nodara vairāk sliktu nekā labu. Jāatceras, ka medību saimniecība ir atbildība, un tas nozīmē, ka tu nedrīksti šaut tikai to, ko gribas, bet jāmedī arī tas, kas vajadzīgs.

Kāda ir vēlāmā dzimumu proporcija?

Tie nav mani novērojumi, bet literatūrā atrodamas atziņas – dabā, cilvēku neietekmētās vai mazāk ietekmētās populācijās dzimumu struktūra ir viens pret vienu – viens āzis uz vienu kazu. Protams, ka lielāks, spēcīgāks buks riesta laikā apleks vairākas kazas un jaunie nemaz netiks klāt. Bet, ja mums uz vienu buku ir trīs līdz četras kazas, tad arī visšvāķākais un knapākais āzītis tiks kazām klāt un sekos ne tik labas kvalitātes pēcnācēji, kā mums gribētos. Arī dzīvnieku pasaulē jābūt konkurencei, taču mēs, mednieki, ar nepareizu medīšanu to izjaucam un radām iespēju nikuļiem ne tikai izdzīvot, bet piedalīties arī vairošanās priekos, kas dabiskas konkurences apstākļos nebūtu iespējams.

Kā tas izskatās ciparos?

Ja konkrētā iecirknī medību kolektīvam piešķir limitu desmit stirnu āžiem un piecpadsmit kazām un kazlēniem, bet mednieki izlemj, ka no kazām un kazlēniem grib medīt tikai pusi, tad arī no āžiem jāmedī puse, nevis jānogulda visi desmit.

Kā vajadzētu plānot stirnāžu nemedīšanu pēc vecuma?

Ja klubam piešķirti desmit medijami buki, vismaz trīs vai četri jānemedī gadu veci dzīvnieki ar pirmajiem radziņiem, kad visvieglāk noteikt viņu kvalitāti. Lielie, spēcīgie arī varētu būt trīs līdz četri, un pa vidu kritīs arī kādi vidēja vecuma. Ar stirnāžiem nav tik ļoti jācenšas kā ar briežiem, lai nomedītu gadu par agru, te svarīgāk, ka trešo daļu mēģinām nomedīt jaunus dzīvniekus ar pirmajiem radziņiem vasaras sākumā un atlikušos – vasaras laikā vai pēc riesta.

Ja nu mednieki tomēr nevēlas medīt kazas?

Lai oktobrī un novembrī medī kazlēnus, kas ap to laiku ir pietiekami paaugušies. Vai tur sanāks 60 procenti āžiņu un 40 procenti kaziņu vai pusi uz pusi, jau-

Sudraba trofeja.

STIRNĀŽU RAGU VĒRTĒJUMS 2010. UN 2015. GADA TROFEJU IZSTĀDĒS

Godalgotās trofejas	2010. gadā	2015. gadā
Zelta medaļa	36	14
Sudraba medaļa	64	30
Bronzas medaļa	85	40
Pavisam kopā	319	123

Daudzi mednieki joprojām iesniedz izstādei stirnāžu trofeju ar šādi vai pat vēl vairāk apzāģētu galvaskausu, kas pazemina tās vērtējumu.

najiem dzīvniekiem tam vēl nav tik liela nozīme.

Vēlos uzsvērt, ka starp jauniem, vienu gadu veciem stirnāžiem mēdz būt ļoti kvalitatīvi dzīvnieki, kam ragi ir garāki par ausīm, un tiem veidojas divi vai pat trīs žuburi. Pirms jaunā dzīvnieka nemedīšanas medniekam jānovērtē tā siluets, figūra, kakls.

Samērā precīza pazīme, pēc kuras var noteikt aptuvenu dzīvnieka vecumu, ir baltais plankums uz purna. Stirnāžiem, sākot no divu gadu vecuma, raksturīgi, ka virs deguna vai tūdaļ aiz deguna gala veidojas balts laukums. Gadu vecajiem tāda nav vispār vai ir ļoti maziņš.

Ja mednieks redz, ka bukam ir divzūburu radziņi, garāki par ausīm, un baltā plankuma uz purna vēl nav, tad tādu dzīvnieku gan lai nemedī nekādā gadījumā – tas nozīmē, ka tas ir izcilas kvalitātes buciņš. Tāds lai aug.

Ar labu optiku dzīvnieku nebūs grūti novērtēt?

Tā nav nekāda ķīniešu ābece, pievērsot pienācīgi uzmanību, visu var saskatīt. Un nevajag steigties – galu galā stirnu skaitliski vairs nav maz, turklāt medībās mēs tās varam vērot vēl normālā apgaismojumā.

Vai šosezon mednieki varētu sākt stirnas medīt vairāk?

Viena daļa – jā, bet citi, ieskaitot mani pašu, būs piesardzīgāki. Mēs nezinām, kad līdz mūsu medību teritorijām atnāks Āfrikas cūku mēris. No Sēlijas, kur es mediju, tas nav tālu. Ja pēc gada nebūs vairs mežacūku, ko medīt, tad šobrīd ir vērts pietautīt stirnas. Ievērojama cūku skaita samazināšanās palielinās plēsēju spiedienu uz pārējiem pārnadziem. Tāpēc jūnijā un arī turpmāk vasarā ieteiktu vairāk pievērsties mežacūku medībām.

Pats necentišos izmantot visu stirnu limitu. Ja redzēšu kādu štruntu, noteikti nomedīšu, taču mēģināšu atrast arī kādu skaistu trofejnieku, jo šogad varētu būt izredzes tādu iegūt.

Labā trofeju prognoze?

Prognožu, ka šogad būs labas trofejas, jo ragu kvalitāti būtiski ietekmē ziema. Stirnāžiem ragi aug vissmagākajos ziemas mēnešos – janvārī, februārī –, kad primārā ir izdzīvošana, tāpēc pēc bargas un smagas ziemas trofeju kvalitāte vērojama krietni zemāka. Aizpagājusi bija samērā laba, gan ar kailsalu, bet bez dziļa sniega, taču pagājusī, ja to vispār var nosaukt par ziemu, stirnām bija ideāla. Šopavasār aprīlā beigās pats esmu redzējis pieaugušu stirnāzi, kam ragi bija pilnīgi notīrīti.

Ko tas norāda?

Ka ragu augšana ir noritējusi veiksmīgi, dzīvnieki ir spēcīgi, nobrieduši ātri un trofejas būs labas.